

Zprávy

JIŘÍ SEDLÁK, BOHUMÍR CHALUPA*)

Katedra psychologie filosofické fakulty UJEP, Brno

ROZVOJ OBORU PSYCHOLOGIE NA FILOSOFICKÉ FAKULTĚ UJEP V LETECH 1948—1973

Úvodem

Přehlízíme-li a hodnotíme-li výsledky dvacetipěti let socialistické výstavby v Československu, nemůžeme opomenout v této souvislosti historii vývoje samostatného oboru psychologie, která ukazuje péči naší společnosti o přípravu vědeckých a odborných kádrů na tomto dříve velmi zanedbávaného úseku, jehož význam se stal v mnoha oblastech života zcela evidentní.

Od 1. října 1948 bylo realizováno na filosofických fakultách ČSR jednooborové studium psychologie na základě nového studijního plánu, zpracovaného zvláštní komisí ministerstva školství. Na filosofické fakultě brněnské university byla založena nejprve katedra filosofie, psychologie a pedagogiky. Subkatedru psychologie a pedagogiky vedl prof. dr. V. Chmelař, a to až do 31. 8. 1953. Od 1. 9. 1953 byla zřízena samostatná katedra psychologie a pedagogiky s osmi interními a šesti externími učitelskými silami a dvaceti posluchači v řádném studiu na oboru psychologie. Tato katedra s dvěma obory pak byla dále po deseti letech (1963) společné existence znovu rozdělena na katedru psychologie (vedoucí prof. dr. Vilém Chmelař) a katedru pedagogiky (vedoucí prof. dr. Vladimír Jůva).

Vznik samostatného studia psychologie byl před 25 lety velmi významnou událostí z odborného i ze společenského hlediska. Do roku 1948 existovalo pouze učitelské studium psychologie v rámci oboru filosofie a vědecké studium bylo vázáno na vypracování disertační práce z psychologie a složení rigorosních zkoušek z oboru psychologie.

Celostátní podmínky rozvoje oboru psychologie

Rozvoj psychologie na filosofické fakultě University J. E. Purkyně v Brně byl umožněn podmínkami, které se uplatňovaly v celostátním měřítku. Proto je třeba nejdříve zhodnotit celkový stav a na jeho pozadí pak se pokusit o posouzení speci-

*) Podklady o činnosti v oblasti klinické a pedagogické psychologie poskytli dr. St. Kratochvíl, CSc. a dr. L. Míšek.

fického přínosu katedry psychologie v Brně. Rok 1948 se stal i v psychologii v Československu rozhodujícím předělem. Vítězství dělnické třídy a socialismu vytvořilo předpoklady, aby obor psychologie byl v celém rozsahu budován na základech marxismu-leninismu a současně se stal významnou společenskou disciplínou. Tento přechod, zejména v oblasti ideologické nebyl snadný a trval řadu roků, podobně jako v Sovětském svazu. Výhodou bylo, že jsme se mohli již opírat o některé překlady sovětských prací.

V prvním období byl kladen důraz v souvislosti s rozvíjením učení I. P. Pavlova zejména na fyziologické základy lidské psychiky, dále byly propracovány nejdůležitější otázky pedagogické psychologie, ostatní úseky psychologie (např. psychologie práce, inženýrská psychologie, sociální psychologie) se rychleji začaly rozvíjet až koncem padesátých a začátkem šedesátých let. Většina témat diplomových a disertačních prací byla zpočátku orientována na obecnou a pedagogickou psychologii.

Souběžně s kritikou psychotechniky znamenala léta 1950—1960 jisté zpomalení vývoje zejména v praktické aplikaci na podnicích a v poradenství. Naproti tomu se objevuje v praxi u nás do té doby nezastoupená zdravotnická (klinická) psychologie, jejíž počátky se datují do roku 1950. Mnoho psychologů střední generace začínalo svoji odbornou činnost právě ve zdravotnických zařízeních (psychiatrie, pediatrie, pracovní lékařství aj.).

Kolem roku 1960 a zejména od roku 1965 v souvislosti se schválením zásad nové soustavy plánovitého řízení národního hospodářství ČSSR lednovým plénem ÚV KSČ, které hovoří na několika místech o psychologii jako o jedné z věd, napomáhajících při uplatňování moderních metod řízení, dochází k vytvoření předpokladů pro dynamický rozvoj psychologie práce a k jejímu pronikání do podniků.

Od konce šedesátých let a zejména v sedmdesátých letech se rozvíjí také psychologické poradenství, vedle dalších nových oblastí (vojenská psychologie, psychologie sportu, psychologie trhu, vězeňská psychologie, dopravní psychologie aj.).

Zpočátku pozvolný rozvoj oboru zrychlil nyní výrazně své tempo a namáhavá práce začala přinášet prvé výsledky.

Avšak vlivem překladů západní literatury a v důsledku dalších činitelů začaly souběžně pronikat do československé psychologie i některé ideologicky nesprávné tendence a směry (např. v oblasti sociální psychologie, ve směrech tzv. dynamické psychologie, psychoanalýzy apod.). Také naše psychologie prodělala svoje krizové období v letech 1968—1969 a musela se s jeho důsledky v hlavních směrech vyrovnat, i když jde pochopitelně o dlouhodobý proces.

V současné době pracuje v Československu již kolem 1 350 vysokoškolsky vzdělaných psychologů a je pochopitelné, že v náplni jejich činnosti jsou vedle základního výzkumu také úkoly aplikovaného výzkumu a úkoly praktické povahy.

Úkoly, před nimiž stojí československá psychologie, jsou velmi náročné a rozsáhlé.

V teoretické oblasti jsou hlavní směry bádání vytyčeny státním plánem výzkumu a dlouhodobými prognózami, zpracovanými vědeckým kolegiem pro pedagogiku a psychologii ČSAV. Podrobnou zprávu o současných výzkumných úkolech obsahuje zpráva prof. Linharta přednesená na konferenci „Ideologické problémy rozvoje marxistické psychologie v ČSSR“, (Brno, 1973).

Naše vrcholné státní a stranické orgány jsou si velmi dobře vědomy toho, že psychologie přispívá také k prohlubování společenské praxe, k rozvoji našeho národního hospodářství, k rozvoji osobnosti socialistického člověka i celých pra-

covních a společenských skupin. Významné místo jí připadá v oblasti řízení, organizace a racionalizace práce, při přípravě vedoucích pracovníků, při řešení sociálně-psychologických problémů, problémů vztahu člověka a moderní techniky, zvyšování produktivity práce, při výchově dětí a mládeže, zajišťování všestranného a zdravého vývoje naší populace, prevenci kriminality, v různých formách poradenské péče aj.

Je proto logickým důsledkem, že vedení strany a vlády poskytuje všestrannou podporu při další realizaci perspektivního plánu rozvoje psychologických věd, která nás zavazuje k angažovanému plnění všech úkolů, které od nás očekává naše společnost.

Vývojové směry v československé psychologii podle jednotlivých oblastí

Tabulka 1 znázorňuje vývojový trend počtu odborných psychologů v ČSSR za posledních 25 let včetně perspektivy do dalších pěti let. Byla sestavena na základě údajů o počtech obhájených disertačních a diplomových prací na všech katedrách psychologie v ČSSR. Až do r. 1968 byl vzrůst počtu psychologů poměrně pozvolný a přírůstek kolísal v jednotlivých pětiletích kolem 100—150 absolventů s výjimkou let 1958—1962, kdy činil 233. V letech 1968—1972 se počet absolventů značně zvýšil a přiblížil se 500, v dalších pěti letech bude přírůstek ještě významnější.

Tabulka 1
Vývojový trend počtu absolventů psychologie v ČSSR
(1945—1977)

Poř. číslo	Rok	Počet absolventů	Poř. číslo	Rok	Počet absolventů
1	1945—1946	18	5	1963—1967	154
2	1947—1951	106	6	1968—1972	486
3	1952—1957	156	7	1973—1977	1 050
4	1958—1962	233			(odhad)

Křivka vývoje obecné a experimentální psychologie, hodnocená podle témat diplomových a dizertačních prací, vykazuje dva vrcholy v letech 1948—1952 a 1969—1973 a jeden hluboký pokles v letech 1959—1963 (viz tabulka 2). Psychologie práce od roku 1964 zaznamenává stálý prudký růst. Klinická psychologie má rovněž mírně vzestupnou tendenci. Ze sociální psychologie bylo obhájeno v letech 1945—1973 pouze 60 diplomových prací, průběh křivky je kolísavý. Křivka vývojové psychologie je opět dvouvrcholová s maximem v desetiletí 1948—1958 a v letech 1969—1973, s minimem v letech 1959—1963. Uvedené tabulky (čís. 2—6) nelze brát absolutně, poněvadž některé diplomové a disertační práce je možno zařadit do dvou i tří psychologických disciplín.

Tabulka 2

Vývoj obecné a experimentální psychologie podle témat diplomových prací (1945—1973)

Poř. čís.	Rok	Počet absolventů
1	1945—1947	9
2	1948—1952	64
3	1953—1958	36
4	1959—1963	8
5	1964—1968	25
6	1969—1973	102
Celkem		244

Tabulka 3

Vývoj oboru psychologie práce v ČSSR za léta 1945—1973 podle témat diplomových prací

Poř. čís.	Rok	Počet absolventů
1	1945—1947	0
2	1948—1952	29
3	1953—1958	13
4	1959—1963	18
5	1964—1968	79
6	1969—1973	288
Celkem		427

Tabulka 4

Vývoj zdravotnické psychologie podle témat diplomových prací (1945—1973)

Poř. čís.	Rok	Počet absolventů
1	1945—1947	3
2	1948—1952	11
3	1953—1958	33
4	1959—1963	30
5	1964—1968	40
6	1968—1973	108
Celkem		225

Tabulka 5

Vývoj pedagogické a vývojové psychologie podle témat diplomových prací (1945—1973)

Poř. čís.	Rok	Počet absolventů
1	1945—1947	5
2	1948—1952	41
3	1953—1958	40
4	1959—1963	20
5	1964—1968	29
6	1969—1973	120
Celkem		255

Tabulka 6

Vývoj sociální psychologie podle témat diplomových prací (1945—1973)

Poř. čís.	Rok	Počet absolventů
1	1945—1947	1
2	1948—1952	11
3	1953—1958	1
4	1959—1963	9
5	1964—1968	17
6	1969—1973	21
Celkem		60

Ideově politické problémy rozvoje psychologie v ČSSR

Řešení ideově politických otázek v psychologii vykazuje tři hlavní aspekty:

1. prohloubení analytických rozborů o nesprávných tendencích a chybách, které se projevily v předkrizovém a krizovém období,
2. zpracování koncepčních studií a plánů, týkajících se širokého okruhu ideologických, teoretických, metodologických a aplikačních otázek oboru psychologie z hlediska marxismu-leninismu,
3. zajištění podmínek a předpokladů řízení a realizace v oblasti výchovy a výuky, výzkumu, přípravy vědeckých a pedagogických kádrů, publikační činnosti apod.

Politický a ideový konsolidační proces v psychologii začal v roce 1970 a stále pokračuje. Analýzy, které byly publikovány a zabývají se některými úseky činnosti odborných psychologů, ani zdaleka nebyly dokončeny a nevyčerpávají celou šíři problematiky. Bude třeba v nich pokračovat, prohlubovat je a vyvozovat z nich závěry pro další práci. V popředí zájmu je a zůstane zpracovávání ideově výchovné problematiky tak, aby nenašly revizionistické a oportunistické názory v psychologii žádnou odezvu.

Po prvé byly u nás odhaleny metody práce a prostředky nesprávného ideově politického působení na ideologickém semináři pedagogických a psychologických věd, který se konal v dubnu 1973 a jehož materiály vyšly tiskem. V hlavním referátu s názvem „O ideologických problémech rozvoje marxistické psychologie a pedagogiky“ pojednali prof. Linhart za psychologii a prof. Kujal za pedagogiku o předkrizovém a krizovém období, o procesu konsolidace, o současném stavu v období plnění úkolů XIV. sjezdu KSC a o perspektivním rozvoji obou vědních disciplin. Závěrem vytyčili hlavní úkoly zajišťující prohlubování analýz, vedení ideologického boje s nemarxistickými názory a třídní výchovu. Byly vyzvednuty filosoficko-metodologické základy marxisticko-leninské psychologie, jednota vědy a politiky, stranickost vědy, sepětí teorie a praxe komunistické výchovy, efektivnost využívání psychologických poznatků ve všech oblastech společenské a výrobní praxe a jejich uplatňování v boji za marxistický světový názor a socialistické vědomí. Za psychologii byly předneseny tři koreferáty, za pedagogiku dva koreferáty. V koreferátech byly rozvíjeny nejdůležitější myšlenky hlavních referátů. Člen korespondent ČSAV Pavlovič hovořil o současné pedagogické teorii a výchovně vzdělávací praxi, prof. Pardel o ideologických otázkách v teorii o praxi psychologických věd na Slovensku, dr. A. Dolejší o současném ideologickém stavu a úkolech společenských věd, zejména psychologie a pedagogiky, prof. O. Baláž o otázkách dalšího rozvoje pedagogických věd s ohledem na rozvoj socialistické společnosti, dr. J. Sedlák o konkrétních formách pronikání buržoasní ideologie do naší psychologie, doc. M. Kodým o ideologických problémech budoucích úkolů psychologie. V diskusi vystoupili: dr. Pešinová, doc. R. Opatá, dr. J. Čepelák, dr. F. Kozel, prof. K. Galla, doc. R. Pravidík, dr. J. Khol, doc. T. Radil-Weiss, dr. S. Mařan, dr. Vořech, dr. J. Soukup, doc. J. Růžička, doc. J. Janoušek, dr. D. Tollingerová.

Ideologický seminář ukázal, že je třeba při tvořivém rozvoji marxisticko-leninské psychologie vycházet především z potřeb dalšího budování rozvinuté socialistické společnosti v etapě vědeckotechnického pokroku a v podmínkách třídně rozděleného světa. Všechny příspěvky zdůraznily, že při rozvíjení koncepcí marxis-

tické pedagogiky a psychologie nelze podceňovat principiální boj proti zjevným i skrytým pozůstatkům pravicově oportunistických a revisionistických deformací a proti ideologické diverzi buržoasních, protimarxistických teorií a názorů v našich vědních oborech. Jen tak je možno dosáhnout toho, aby naše pedagogické a psychologické vědní disciplíny přispěly k realizaci úkolů XIV. sjezdu KSČ, dovršit ideovou porážku pravicových sil a idejí.

Perspektivní rozvoj psychologických věd je zajištěn podporou celé naší socialistické společnosti. Tuto podporu umožnily kladné postoje vedoucích činitelů strany a vlády k psychologii a rozvíjející se potřeby jednotlivých odvětví našeho národního hospodářství. Je třeba využít všech možností, které jsou našemu oboru poskytovány v celostátním měřítku a prosazovat podporu i na jednotlivých pracovištích, v závodech, podnicích, centrálních úřadech, na vysokých školách i na školách ostatních typů, ve službách, v obchodu, v dopravě, energetice, ve vodohospodářství, v zemědělství, na národních výborech, v poradenství atd., vyrovnávat úroveň znalostí psychologie u všech pracovníků, zvláště vedoucích, dobudovat systém psychologických pracovišť, rozšířit a prohloubit psychologické poznatky v oblasti kádrové a personální práce.

Obor psychologie na filosofické fakultě UJEP v Brně

V druhé části příspěvku budeme věnovat pozornost přínosu brněnského vysokoleškoleškého psychologického pracoviště. Vzhledem k tomu, že byla dřívější vývojová období podrobně zhodnocena V. Chmelařem, zabýváme se především až šedesátými a sedmdesátými léty.

Pracovníci oboru psychologie na FF UJEP v Brně měli významný podíl na řešení celostátních úkolů i na celkovém vývoji psychologických věd. Bohužel někteří sklouzli na pozice pravicového oportunismu a revizionismu a proto v letech konsolidace odešli na jiná, mimoškolská pracoviště. Tím se stalo, že vznikla obtížná situace, kdy se vzrůstajícím přírůstkem posluchačů zároveň poklesl počet pedagogických sil. V současné době má obor psychologie pět a půl učitelských sil, jednoho samostatného vědeckého pracovníka, který však pro nedostatek učitelů vyučuje na celý úvazek.

Kádrové obsazení oboru psychologie na FF UJEP je nutno doplnit, aby plně odpovídalo ideově politickým požadavkům a aby bylo možno lépe plnit pedagogicko výchovné, odborné, vědeckovýzkumné a vědecké úkoly. Dosud je třeba zajišťovat některé přednášky a semináře pomocí externích sil. Pracoviště psychologie spolupracuje s praxí, provádí také vedlejší hospodářskou činnost, která umožňuje vybavovat ji novými přístroji, pomůckami, knihami, umožňuje zapojovat posluchače v širokém měřítku do vědeckovýzkumných prací a plnit úkoly žádané národním hospodářstvím, udržovat styk s praxí a zaměřovat činnost katedry perspektivně.

Počet posluchačů v jednotlivých letech na oboru psychologie na FF UJEP kolísal, měl však stále — nejdříve mírně vzestupnou, později silně vzestupnou tendenci (viz tabulka 7).

Ve studijním roce 1973/74 bylo zapsáno v řádném studiu jednooborovém 135, v dvojoborovém studiu 16, v externím (dálkovém) studiu 40 a v postgraduálním studiu 13 studentů, tj. celkem 204 posluchačů (viz tabulka 8).

Tabulka 7

Počet zapsaných posluchačů v letech 1948/49 až 1973/74

Pořadové číslo	Školní rok	n	Pořadové číslo	Školní rok	n
1.	1948/49	7	14.	1961/62	42
2.	1949/50	14	15.	1962/63	57
3.	1950/51	16	16.	1963/64	67
4.	1951/52	20	17.	1964/65	83
5.	1952/53	15	18.	1965/66	122
6.	1953/54	20	19.	1966/67	142
7.	1954/55	23	20.	1967/68	157
8.	1955/56	24	21.	1968/69	193
9.	1956/57	24	22.	1969/70	243
10.	1957/58	27	23.	1970/71	226
11.	1958/59	21	24.	1971/72	189
12.	1959/60	19	25.	1972/73	190
13.	1960/61	30	26.	1973/74	204

Tabulka 8

Poř. čís.	Roč.	Jednoobor. studium	Dvojobor. studium	Dálkové studium	Postgraduál. studium	Celkem
1.	I.	15	9	22		46
2.	II.	23		18	13	54
3.	III.	11				11
4.	IV.	24	4			28
5.	V.	59	3			62
6.	VI.					3
		135	16	40	13	204

Struktura jednotlivých oborů psychologie na FF UJEP

V současné době zahrnuje studium psychologie:

1. studium společného základu (marxistická filosofie, politická ekonomie, vědecký komunismus, studium cizích jazyků apod.),
2. studium širšího společného základu (některých biologických a lékařských disciplín, statistiky, základů kybernetiky, pedagogiky, sociologie aj.),
3. studium základních psychologických oborů (obecná a experimentální psychologie, sociální psychologie, psychologie osobnosti, psychologické metody a metodologie, vývojová psychologie aj.),
4. studium hlavních specializací, jimiž jsou v ČSSR psychologie práce, zdravotnická a pedagogická psychologie,
5. studium některých dalších speciálních odvětví psychologie (převážně výběrových přednášek a cvičení),

6. praktická cvičení a praxe, konané zčásti na terénních pracovištích, v psychologických laboratořích externími učiteli (praxe ve 3. ročníku, stáže a praxe ze zvolené specializace ve 4. ročníku).

Cílem studia je jednak získání hlubokých teoretických znalostí v základních psychologických oborech, jednak orientační specializovaná příprava k aplikačním oblastem, která je dokončována po několikaleté praxi postgraduálním studiem (včetně získání hodnosti PhDr. a dalších vědeckých hodností ve vědecké přípravě). Posлуhač psychologie si získává velmi široký odborný profil a jeho ideově politická příprava je zaměřena na tvořivou aplikaci marxismu-leninismu ve vědecké a praktické činnosti, na činnost ve společenských organizacích a veřejně prospěšnou práci.

V rámci *společného základu* studují posluchači řadu filosofických disciplín. Jsou to:

- Úvod do marxistické psychologie,
- Dějiny filosofie,
- Základy logiky,
- Etika,
- Dějiny mezinárodního dělnického hnutí a KSČ,
- Politická ekonomie,
- Vědecký komunismus,
- Základy teorie ateistické výchovy.

V *jazykové přípravě* se posluchači zdokonalují v ruštině, latině a v angličtině, resp. němčině nebo francouzštině.

Z biologických a lékařských oborů jsou ve studiu zastoupeny: Základy biologie, Anatomie a fyziologie člověka, Neurofyziologie, ve vyšších ročnících se přednáší Psychiatrie a Neurologie, Hygiena a fyziologie práce, Lékařská profesiografie.

Posлуhači se seznamují též se základy *sociologie a pedagogiky*. Součástí studia je i *tělesná výchova a příprava na vojenské katedře*.

K *základním předmětům* jednooborového studia psychologie patří v přítomné době tyto přednášky a cvičení:

- Úvod do psychologie,
- Obecná psychologie (I., II., III.),
- Praktikum z obecné psychologie,
- Psychologický seminář,
- Experimentální psychologie,
- Vývojová a gerontologická psychologie,
- Psychologie osobnosti,
- Sociální psychologie,
- Psychometrika,
- Metodologie psychologického výzkumu,
- Psychodiagnostické metody,
- Výcvik v psychologických metodách.

Součástí souborné zkoušky z psychologie, která se koná před komisí po 5. semestru je písemná práce a zkoušky z obecné psychologie a základů metodologie, z psychologie osobnosti, sociální psychologie, vývojové a gerontologické psychologie.

Závěrečná státní zkouška z psychologie v 10. semestru zahrnuje obhajobu diplomové práce a zkoušky z obecné psychologie, psychologie práce, klinické a pedagogické psychologie.

Koncepční zaměření oboru psychologie

Hlavním cílem konsolidačního procesu na oboru psychologie FF UJEP se stalo od roku 1970 vypracování a postupná realizace dlouhodobé koncepce rozvoje psychologických věd, vycházející důsledně z metodologických pozic dialektického a historického materialismu.

Bylo třeba podrobit kritice buržoasní psychologické směry, které začaly pronikat v období liberalizace a provést příslušné analýzy domácích prací.

Základem teoretické koncepce v psychologii je reflexní princip a princip odrazu spolu s rozpracováním teorie činnosti, konstituované v sovětské psychologii S. L. Rubinštejnem, A. N. Leontjevem, L. I. Ancyferovou, B. F. Lomovem a dalšími. Výchozí tézí je, že činnost je základním regulujícím a organizujícím principem psychiky, že pracovní činnost a učení mají nejvýznamnější úlohu při rozvoji osobnosti člověka a tudíž jejich poznatky jsou rozhodující pro výstavbu obecné teorie psychické činnosti.

K dalším principům je třeba počítat princip determinismu, společensko-historické podmíněnosti lidské psychiky, princip vývoje a osobnosti, které jsou rozvíjeny v marxistické psychologii nejen v SSSR, ale i v ostatních socialistických zemích.

Otázky psychické regulace činnosti a poruchy této regulace jsou ve středu zájmu nejenom obecné a experimentální psychologie, při výzkumech modelování psychických procesů, psychologie práce a pedagogické psychologie, sociální psychologie, ale mají významné postavení i v neuropsychologii, psychopatologii a klinické psychologii a dalších psychologických disciplínách.

Spolu s řešením základních psychologických otázek je třeba rozvíjet i aplikovaný výzkum a užití psychologických poznatků ve společenské praxi.

Základní výzkum

V oblasti *obecné psychologie* byly členy katedry psychologie FF UJEP řešeny tyto skupiny výzkumných úkolů:

1. zákonitosti zrakového vnímání a poznávání předmětů (Chmelař),
2. experimentální výzkum pozornosti (Chmelař, Chalupa),
3. teoretické otázky regulace volních pracovních pohybů (Sedlák),
4. některé problémy zpracování informace při percepci, rekognici a reprodukci symbolů a při senzomotorických úkolech (Chalupa),
5. čitelnost dopravních značek (Sedlák),
6. otázky struktury myšlení v tvořivé činnosti (Chalupa),
7. teoretická východiska psychologického výzkumu tvořivosti ve vědě a technice (Chalupa),
8. otázky aspirace v experimentálním výkonu (Švancara),
9. svalová mikrovibrace jako korelát psychických pochodů (Švancara),
10. užití sémantického diferenciálu v psychologii (Švancara, Chalupa).

Od založení katedry psychologie FF UJEP byla budována také psychologická laboratoř, která slouží jednak k účelům výukovým, jednak výzkumným.

Učební texty a skripta

Z učebních textů a skript byly připraveny pro posluchače oboru psychologie tyto publikace:

Metody experimentální psychologie (Chalupa),
 Návod k demonstracím z obecné psychologie (Sedlák),
 Cvičenia zo všeobecnej psychológie (spoluautor Sedlák)
 Emoce, city, motivace (Švancara),
 Kompendium vývojové psychologie (Švancara),
 Psychologie práce v teorii a praxi, 2. sv. (red. Chalupa),
 Režim práce a odpočinku (Sedlák),
 Psychologie rozhodování (spoluautor Sedlák),
 Psychoterapie (Kratochvíl),
 Výzkum v psychoterapii (Kratochvíl),
 Základní pojmy duševní hygieny (Míček),
 Sebevýchova jako cesta k duševní rovnováze (Míček).

Kromě toho byl vydán větší počet učebních textů pro účely vzdělávání vedoucích pracovníků z oblastí psychologie práce, silniční dopravy aj.

Překlady

Členové katedry se podíleli na překladech Pavlovových spisů, Rubinštejnovy učebnice Základy obecné psychologie, Učebnice experimentální psychologie od Melliho a Rohrachera, Kerlingerových Základů výzkumu chování, Jaroševského Dějin psychologie.

Monografie

Byly vydány tyto knižní publikace:

Tvořivost ve vědě a technice. Psychologická studie (Chalupa),
 Diagnostika psychického vývoje (Švancara a kol.),
 Psychoterapie (Kratochvíl),
 Determinace senzomotorické koordinace (Sedlák).

Specializovaná příprava

Specializovanou přípravu posluchačů zajišťují dvě oddělení: oddělení psychologie práce (ved. doc. dr. B. Chalupa, CSc.) a oddělení klinické psychologie (ved. dr. St. Kratochvíl, CSc.).

Oddělení psychologie práce

Psychologie práce patří k hlavním profilujícím předmětům odborného studia psychologie od 5. semestru. Je součástí závěrečné státní zkoušky jednooborového a dvouoborového diplomního studia psychologie a posluchači si volí z tohoto oboru téma diplomové práce.

K rychlejšímu rozvoji oboru dochází na pracovišti psychologie FF UJEP od

1. 3. 1966, kdy bylo rektorem UJEP zřízeno oddělení psychologie práce, po vzoru jiných kateder v ČSSR a jeho vedoucím jmenován doc. PhDr. Chalupa B., CSc. Zatímco v letech 1963—1964 bylo zpracováno pouze 5 témat diplomových prací z oboru psychologie práce, v letech 1965—1973 to bylo již 81 témat.

Oddělení zajišťuje přípravu odborných psychologů pro důležité oblasti hospodářské a výrobní praxe, pro kádrové a personální řízení, pro práci v dopravě, obchodu, energetice, průmyslu, zemědělství, vodním hospodářství a lesnictví, ve službách, ve vojenství, v bezpečnosti, ve vězeňství atd. Absolventi této specializace se seznamují se základy inženýrské psychologie, psychologie řízení a organizace, s teorií činnosti, motivace a výkonnosti a komplexní socialistickou racionalizací, s teorií rozhodovacích procesů. Učí se provádět psychologickou profesiografii, systémovou a operační analýzu, expertízní a poradenskou činnost. Jsou připraveni řešit aktuální praktické otázky s náležitou teoretickou, metodologickou a politickou orientací.

V plánu studia jsou nyní zahrnuty tyto přednášky, cvičení a praxe z oboru psychologie práce a příbuzných disciplín:

Psychologie práce I a II (3. a 4. roč.),

Metody psychologie práce (4. roč.),

Praxe z psychologie práce (3. roč.),

Další předměty jsou volitelné (výběrové):

Praktikum z psychologie práce (4. roč.),

Fysiologie a hygiena práce (4. roč.),

Pracovní výchova a výcvik (4. roč.),

Ekonomika práce a průmyslu (4. roč.),

Psychologie dopravy (4. a 5. roč.),

Lékařská profesiografie (4. roč.),

Metodika práce psychologa na závodě (5. roč.).

Posluchači, kteří se specializují na psychologii práce, navštěvují: stáže ze zvo-lené specializace (4. roč.) a diplomový seminář (4. a 5. roč.).

V moravských krajích pracuje nyní již 130 odborných psychologů práce, kteří se uplatňují na vysokých školách, ve výzkumných ústavech, na oborových ředitelstvech i jednotlivých průmyslových podnicích, v dopravě aj. Jsou specializováni a řeší praktické úkoly, spolupracují při příjmu, rozmisťování, výběru a komplexním hodnocení pracovníků, při konstrukci strojů, při ovlivňování pracovního prostředí a při řešení problémů bezpečnosti práce.

Oddělení psychologie práce spolupracuje s řadou externích učitelů, kteří působí na podnicích a v jiných institucích. Na terénních psychologických pracovištích konají posluchači praxe, stáže a prázdninovou praxi.

Oddělení rozvíjí od počátku rozsáhlou vědecko-výzkumnou činnost. V současné době řeší dílčí úkoly státního výzkumného plánu (VII—1—6 „Výzkum tvořivé činnosti a heuristických procesů v podmínkách socialistické společnosti“). Ve výzkumných tématech jsou řešeny aktuální problémy psychologie práce v podnikové praxi. Oddělení připravilo také řadu odborných seminářů pro podnikové psychology i vedoucí pracovníky.

Z témat, zpracovávaných v posledních letech je možno uvést zejména tyto výzkumné úkoly:

1. Studium pracovní zátěže a únavy (Sedlák),
2. Psychologická analýza operátorských profesí (Chalupa),

3. Psychologické otázky výběru a rozmístování učňů některých profesí (Chalupa, Sedlák),
4. Psychologická analýza práce výzkumných pracovníků (Chalupa),
5. Faktory spokojenosti výzkumných pracovníků (Chalupa),
6. Vybrané otázky racionalizace práce (Sedlák),
7. Metodika řešení konfliktových pracovních situací (Sedlák),
8. Psychologická analýza práce projektových pracovníků (Chalupa),
9. Psychologická charakteristika pracovníků vědecko-výzkumné základny chemického průmyslu (Chalupa),
10. Psychologické podmínky tvořivé práce výzkumných pracovníků v oboru vlnářského průmyslu (Chalupa),
11. Profesiogram mistra v oděvním průmyslu (Sedlák),
12. Analýza flukтуаčních tendencí v některých vybraných provozech (Sedlák),
13. Psychologické otázky silniční dopravy (Sedlák),
14. Koncepční, teoretické a metodologické otázky psychologie práce a jejího užití (Chalupa, Sedlák),
15. Konstrukce a vývoj nových metod pro účely psychologie práce (Chalupa, Sedlák).

Oddělení psychologie práce spolupracuje úzce s řadou výzkumných institucí (VÚTECHP, VÚEZVŽ, ÚTMŘSV, VÚV aj.), školících ústavů pro výchovu vedoucích pracovníků v průmyslu, jednotlivými oborovými ředitelstvími a národními podniky. Podílí se také na metodickém vedení psychologů práce v praxi.

Postgraduální studium psychologie práce bylo otevřeno na katedře psychologie FF UJEP v létech 1968—1970, druhý běh je otevřen od roku 1972.

Členové oddělení působí jako lektori a funkcionáři Socialistické akademie, Komitétu pro vědecké řízení, KV KSČ a jiných institucí.

Oddělení klinické psychologie

Oddělení klinické psychologie bylo konstituováno rektorem UJEP od 1. 9. 1965. Jeho nynějším vedoucím je PhDr. Stanislav Kratochvíl, CSc.

V oblasti zdravotnické psychologie je psycholog zpravidla členem pracovního kolektivu odborných oddělení nemocnic a poliklinik, dětských nemocnic, specializovaných ústavů pro dospělé a děti, lázeňských léčebných zařízení, výzkumných ústavů, klinik různých lékařských oborů, poraden, zvláště na úseku dětské psychologie apod. Praktická výuka v úseku klinické psychologie je zajišťována jednak spoluprací s oddělením klinické psychologie PL v Kroměříži, kde působí na 0,5 úvazku jeden asistent (v úseku dospělých), jednak s psychologickým oddělením psychiatrické kliniky FN v Brně a psychiatrickým oddělením DFN v Brně. Výuka klinické psychologie začíná ve třetím ročníku přednáškami z psychopatologie, které jsou spojeny s demonstracemi a cvičeními v psychiatrické léčebně v Brně-Černovicích. Na ně navazuje 14ti denní praxe z psychopatologie, která se realizuje v psychiatrické léčebně v Kroměříži. Studenti přijíždějí ve skupinách po 14 osobách, v ústavě po celou dobu bydlí a jsou po dvojicích přidělováni k psychiatrům na jednotlivá oddělení, kde se seznamují jak s psychopatologickou symptomato-

logií jednotlivých pacientů, tak s provozem oddělení a specializovanými diagnostickými a terapeutickými zákroky. Na závěr odevzdávají písemné nálezy šesti samostatně vyšetřených případů s anamnézou a psychopatologickým rozbohem. Dále probíhá semestrová přednáška z klinické psychologie, která podává celkový přehled problematiky a zaměřuje se speciálně na psychologii nemocného a psychosomatické (kortikoviscerální) vztahy. Ve 4. ročníku probíhají přednášky a cvičení ze speciální psychiatrie (na psychiatrické klinice v Brně), z neurologie, z klinické psychodiagnostiky a z psychoterapie, je zařazována též případová analýza. V rámci cvičení klinické psychodiagnostiky se studenti seznamují s testy, používanými v rutinní klinické praxi a s formou psaní nálezů. Pro studenty, specializující se na klinickou psychologii, navazovaly v letech 1966—1969 na tato cvičení ještě postupné celotýdenní stáže na oddělení klinické psychologie v Kroměříži. Dvojice studentů měly k dispozici pracovnu s úplnou sadou všech pomůcek a prováděly prakticky pod supervisi úplná psychologická vyšetření psychiatrických pacientů. Nyní se povinné stáže realizují 1 × týdně formou krátkých skupinových návštěv klinických pracovišť v Brně. O prázdninách je předepsána měsíční praxe ze zvolené specializace, studenti volí pracoviště podle zaměření svých diplomních prací. V 5. ročníku probíhá výběrová přednáška ze speciální psychoterapie.

Výzkumné práce v uplynulém období se týkají převážně pěti hlavních tematických okruhů.

Psychologie nemocného a kortikoviscerální vztahy. V řadě nepublikovaných diplomních prací byly zkoumány problémy vlivu onemocnění na psychiku i vliv psychických faktorů na vznik a průběh onemocnění, a to u pacientů oddělení interních (zejména infarkt, hypertenze, vředová choroba), neurologických (např. afasie), gynekologicko-porodnických (např. psychologická problematika porodu a interupcí) a u neurotických a nemocných dětí (např. enurézy aj.).

Klinická psychodiagnostika. Byly ověřovány různé objektivní, dotazníkové i projektivní testy (pod vedením dr. V. Smékala), byly vytvořeny některé nové osobní dotazníky (KUD, BOD), provedeny práce, srovnávající formu a strukturu psychologických nálezů a vypracována schemata pro psaní nálezů v klinické praxi. Značná pozornost byla věnována psychodiagnostice u dětí.

Psychoterapie. Byly zkoumány abreaktivní techniky, psychodrama, autogenní trénink, intoxikace LSD, individuální racionální, sugestivní i analyticky orientovaná psychoterapie, psychoterapie dětí, skupinová psychoterapie neuróz a psychóz, arteterapie, muzikoterapie, neverbální pohybové techniky, technika tzv. konstruktivní hádky, problematika existenciální frustrace i terapie s užitím hypnózy. Většina výzkumných prací našla svůj odraz v publikovaných časopiseckých i monografických pracích (Kratochvíl).

Hypnóza. Byl prováděn výzkum se zaměřením na podstatu hypnotického stavu i na hypnabilitu jako vlastnost osobnosti. Byl zkoumán aktivní a pasivní typ hypnotického chování, prolongovaná hypnóza, fyziologické charakteristiky hypnózy a spánku (celonoční registrace EEC), dále hypnabilita a její vztah k situačním i osobnostním proměnným (Svoboda, Kratochvíl).

Sexuální psychologie. Byla zpracována řada otázek, týkajících se sexuální reaktivity ženy, vliv sexuálního neuspokojení na vznik úzkosti, souvislost sexuální reaktivity s různými rysy osobnosti (např. hysteričností), vliv porodu na sexuální reaktivitu (Svoboda, Kratochvíl). Dále jsou rozpracovávány otázky psychoterapie sexuálních poruch u mužů i žen.

Kromě psychologie práce a klinické psychologie jsou rozvíjeny ještě další obory

psychologie, např. pedagogická psychologie, penitenciární a vojenská psychologie, psychologické poradenství.

Pedagogická psychologie byla zastoupena vždy jedním pracovníkem. Koncem 50tých let přednášela tento obor zesnulá dr. L. Kolářiková, po ní pak dr. V. Smékal, částečně také dr. J. Šindelář. Od r. 1964 ji přednáší dr. L. Míček. Kromě pracovníků právě jmenovaných se však některými problémy pedagogické psychologie zabývali ještě další členové katedry, kteří jsou svým hlavním zaměřením orientováni buď k obecné psychologii (prof. dr. V. Chmelař, DrSc.) nebo k vývojové psychologii (dr. J. Švancara, CSc.). Výuce jsou věnovány dvě hodiny přednášek a seminářů v letním semestru 3. ročníku odborného studia psychologie. Kromě toho je pedagogická psychologie přednášena také budoucím učitelům všech aprobací na filosofické a přírodovědecké fakultě UJEP. Některá dílčí témata jsou přednášena i na pedagogické fakultě UJEP a pro externisty katedry muzeologie.

Zaměření vědecké práce: je řešena především problematika duševní hygieny žáků a studentů na školách všech stupňů, zvláště pak na školách vysokých. Byly zpracovány dílčí otázky uvedené problematiky, např. problémy sebepoznávání studentů, sebevýchova jako cesta k duševní rovnováze, stressové faktory v životě vysokoškolských studentů, využití relaxačních metod u žáků škol I. cyklu a některé další.

Druhým okruhem je problematika mravní výchovy žáků vyšších tříd škol I. cyklu, která byla zařazena do státního plánu výzkumu.

Při řešení odborných a vědeckých úkolů a při převádění jejich výsledků do praxe byla navázána trvalá spolupráce s řadou pracovišť.

Každoročně se členové katedry podílejí na organizaci a na odborném programu symposií o duševním zdraví mládeže, konaných v Brně, spolupracují s katedrou speciální pedagogiky na pedagogické fakultě v Olomouci, s Ústavem pro další vzdělávání SZP v Brně, Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR v Praze a dalšími institucemi.

Praktické uplatnění absolventů psychologie v oblasti pedagogické a vývojové psychologie se realizuje v oblasti školství, kde se malá část psychologů podílí přímo na výuce. Jejich služeb pak využívají dětské domovy a pedagogicko-psychologické poradny, krajské i okresní, se středisky pro volbu povolání.

Jiné oblasti psychologie. Další aplikační oblastí pro uplatnění absolventů psychologie jsou ústavy nápravných zařízení a vojenství. V rámci ministerstva spravedlnosti pracují psychologové přímo v nápravných zařízeních a v oblasti výzkumu. Převážně jde o otázky diagnózy, reedukace, resocializace, prevence, terapie prací i psychoterapie. Zvláštní pozornost se věnuje delikventní mládeži. V oblasti vojenství pracují psychologové na speciálních úkolech. Většinou řeší otázky výběru, výcviku a výchovy různých vojenských odborníků a aplikují psychologii práce, psychologii sociální na úseku obrany státu. Zvláštní pozornosti zasluhuje účast psychologů na výcviku pilotů, vojenských řidičů a členů specializovaných jednotek. Zvláště perspektivní se jeví v nejbližší budoucnosti uplatnění absolventů v psychologickém poradenství a v silniční i městské dopravě.

Členové pracoviště psychologie publikovali v průběhu posledních 25 let více než 700 publikací.

Závěr

Důležitým úkolem oboru psychologie je dosáhnout ideového, obsahového, metodického a organizačního sjednocení činnosti učitelů, vědeckých a odborných pracovníků i pomocných pracovníků tak, aby příprava absolventů psychologie byla systematickým stabilizovaným procesem, účinným nejen didakticky, ale i výchovně a politicky. V tom případě budou z fakulty vycházet vysoce kvalifikovaní odborníci, specialisté, všestranně připravení zapojit se na určených místech do výstavby socialistické společnosti. Vzestupný trend na tomto úseku a dobré výsledky dcevdčují studentské vědecké konference, které se již na oboru psychologie staly tradicí a z nichž byly vydány sborníky.

Ukazuje se celospolečenskou nutností, aby byl obor psychologie i nadále maximálně podporován v rozvoji v technickém vybavení i v kádrovém výhledu. Vědecké kolegium ČSAV pro pedagogiku a psychologii se vícekrát zabývalo strukturou, kapacitou a vybavením i kádrovým obsazením psychologických pracovišť a podpořilo další rozvoj psychologických věd na vysokých školách. Dosavadní 25ti letý vývoj, jeho perspektivy, zaručené společenskými potřebami a požadavky, bohatá publikační aktivita členů pracoviště ukazuje, že psychologie je schopna i připravena tyto požadavky plnit.

LITERATURA

1. Bibliografie psychologických diplomových a disertačních prací obhájených za léta 1959—1967 na filosofické fakultě University Komenského v Bratislavě. Čs. ps., 13, 1969, s. 101—103.
2. Bokorová V.: Zpráva o postgraduálním školení v psychologii práce. Čs. ps., 8, 1964, s. 166—168.
3. Borůvka O., Hejl F., Macůrek J., Sajner J.: Universitas Brunensis. Brno, 1969, s. 20—21.
4. Bureš Z.: Dvacet let československé psychologie práce. Čs. ps., 9, 1965, s. 429—440.
5. Bureš Z.: Současný stav a perspektivy užití psychologie v ekonomii. Sb. zkuš. a úkoly ps. práce ve výrobě. Brno, 1965, s. 17—32.
6. Bureš Z.: Současný stav a perspektivy využití psychologie práce. Sb.: Zkušenosti a úkoly ps. práce ve výrobě. Brno, ČSVTS, 2. vyd., 1966, s. 23—38.
7. Bureš Z.: Úkoly a zásady rozvoje ekonomické psychologie v třetím pětiletém plánu. Sb.: Využití ps. ve strojírenství a v železniční dopravě. Plzeň, 1961.
8. Bureš Z.: Zásady užití psychologie v dopravě. Zb.: Využitie psychológie v soc. spoloč. praxi Bratislava, SAV, 1959, s. 71—81.
9. Čáp J.: Hlavní zásady marxistické koncepce psychologického rozboru činnosti. Acta Univ Carolinae, Philosophica et Historica, 1, 1961, s. 3—14.
10. Doležal A.: Za marxistickou psychologii a pedagogiku. Sb.: Ideologické problémy rozvoje marxistické psychologie v ČSSR. Brno, UJEP, 1973, s. 5—38.
11. Doležal J.: Patnáct let psychologie v lidově demokratickém Československu. Čs. ps., 4, 1960, s. 217—221.
12. Doležal J.: Psychologie práce. Zb.: Využitie psychológie v soc. spoloč. praxi. Bratislava, SAV, 1959, s. 31—36.
13. Doležal J.: Zamyšlení psychologa nad úkoly vytyčenými dvanáctým sjezdem KSČ. Čs. ps., 7, 1963, s. 1—10.
14. Doležal J.: Zásady a možnosti využití psychologických poznatků v soc. společenské praxi. Využitie psychológie v soc. spoloč. praxi. Bratislava, 1959, s. 371—38.
15. II. pracovní konference čs. psychologů. Čs. ps. 4, 1960, s. 45—58.
16. IV. a V. studentská vědecká konference psychologických věd. Brno, 1974 (v tisku).
17. Hermochová S.: Bibliografie psychologických disertačních a diplomových prací, obháje-

- ných od r. 1945 do r. 1958 na filosofické fakultě v Bratislavě, Brně a Praze. Čs. ps., 3, 1959, s. 382—388.
18. Chalupa B.: Jak dále organizovat vysokoškolské studium psychologie. Psycholog v Československu, 1, 1969, č. 3—4, s. 9—12.
 19. Chalupa B.: Jaké problémy psychologie práce řeší naši absolventi. Sb.: Seminář o nových poznatech v psychologii. Brno, FF UJEP, 1971, s. 5—6. — Psycholog v Československu, 4, 1972, č. 3—4, s. 52—60.
 20. Chalupa, B.: Zpráva o tematickém studijním zájezdu psychologů práce do SSSR, Čs. psychologie, 1974, 18, 4, 379—385.
 21. Chalupa B.: Psychologie práce v Brně v letech 1965—1970. Sborník prací filosofické fakulty brněnské iniversity, řada ped.-psychol., 1970, I₁, str. 115—115.
 22. Chalupa B.: Vědecká spolupráce v psychologii, Čs. psychologie, 18, 1974, 263—267.
 23. Chalupa B.: Výuka psychologie práce na vysokých školách a postgraduální studium, PEP, 3, 1970, s. 151—153.
 24. Chalupa B.: Vývoj teoretické koncepce psychologie práce. Sb.: Ps. práce v teorii a praxi. Brno UJEP, 1969, sv. 1, s. 34—56.
 25. Chalupa B., Sedlák J.: Bibliografie z psychologie práce v ČSSR. PEP, 1, 1966, s. 73—92, s. 103—104; 2, 1967, s. 186—193; 3, 1968, s. 180—186; 4, 1969, s. 194—200; 5, 1970, s. 225—234; 7, 1972, s. 122—131.
 26. Chmelař V.: Dvacet let Československé akademie věd a psychologie. Čs. ps., 16, 1972, s. 493—500.
 27. Chmelař V. a kol.: Psychologie a pedagogika na filosofické fakultě v letech 1945—1957. Sb. prací FF BU, 1957, B 4, s. 121—125.
 28. Chmelař V. a kol.: Z činnosti katedry psychologie a pedagogiky na filosofické fakultě v Brně od května 1957 do května 1959. Sborník prací FF BU, 1959, B 6, s. 115—11.
 29. Ideologické problémy rozvoje marxistické psychologie v ČSSR. Brno, UJEP, 1973. Sborník.
 30. Janoušek J.: K některým filosofickým problémům psychologie. SV PPs, 4, 1954, s. 631—636.
 31. Jurovský A.: Dvadsať rokov psychológie na Slovensku. Psychol. zborník, 3.
 32. Jurovský A.: Význam založenia Slovenskej psychologickej spoločnosti. Naša veda, 6, 1959.
 33. Katedra ekonomické sociologie a psychologie VŠE, fakulta řízení. Praha, VŠE, 1972, 92 s. Sborník.
 34. Kodým M.: Ideologické otázky v dlouhodobém plánu rozvoje československé psychologie. Sb.: Ideologické problémy rozvoje marxistické psychologie v ČSSR. Brno, UJEP, 1973, s. 65—80.
 35. Konečný R.: Pohled na psychologii ve zdravotnictví v Československu do r. 1965. Čs. ps., 9, 1965, s. 411—450.
 36. Kováč D.: O možnosti prispenia psychológie k rozvoju poľnohospodárskej výroby. Čs. ps., 6, 1962, s. 359—362.
 37. Kováč D.: Psychológia na Slovensku v r. 1918—1948. Psychol. štúdie, 2, 1960, príloha 34 s.
 38. Kováč D.: Rozvoj psychológie na Slovensku v rokoch 1945—1965 so zreteľom na všeobecnú psychológiu. Čs. p., 9, 1965, s. 538—547.
 39. Kováč D.: Rozvoj vedeckovýzkumnej práce v oblasti psychológie na pôde SAV. Ps. štúdie, 5, 1963, s. 10—42.
 40. Kováč D., Daniel J.: O perspektívach rozvoja psychológie. Naša veda, 8, 1961, s. 144—147.
 41. Lahulek-Faltys Z.: Dialektická psychologie. Praha, 1948.
 42. Linhart J.: Aktuální ideologické problémy rozvoje marxistické psychologie v Československu. Čs. ps., 17, 1973, s. 385—407.
 43. Linhart J.: K jednotě ideologické a odborné práce v psychologii. Čs. ps., 17, 1973, s. 105—106.
 44. Linhart J.: Rozvoj vědecké práce v psychologii na půdě ČSAV. Ps. štúdie, 5, 1963, s. 43—51.
 45. Machač M.: Psychologická věda na prahu nové etapy rozvoje našeho hospodářství. Čs. ps., 10, 1966, s. 453—455.
 46. Machač M., Matoušek O., Růžička J.: O současné situaci a perspektívách psychologie práce v našem národním hospodářství. PEP, 1, 1966, s. 4—9.
 47. Matoušek O.: Úkoly psychologie v socialistické praxi. Čs. ps., 3, 1959, s. 379—380.
 48. Mlýnský J. a kol.: Universita po druhé světové válce. Ve sborníku. F. Jordána a kol.: Dějiny university v Brně. Brno, UJEP, 1969, s. 165, 239, 243, 261, 328, 361—363.
 49. Milan M.: Niekoľko poznámok o súčasnom stave psychológie. Jednotná škola, 3, 1947.
 50. Osladilová D.: 20 let psychologie dítěte a pedagogické psychologie v ČSSR. Čs. ps., 9, 1965, s. 349—359.

51. Pardel T.: Ideologické problémy rozvoja psychologickéj teórie a praxe na Slovensku. Sb.: Ideologické problémy rozvoje marxistickej psychologie v ČSSR. Brno, UJEP, 1973, s. 39—52.
52. Pardel T.: Niektoré kritické poznámky na okraj buržoaznej psychológie. Ps. časopis SAV, 1, 1953, s. ln.
53. Růžička, J.: Angažování psychologie práce v kvalifikační přípravě řídicích pracovníků. Sb.: Ideol. problémy . . . Brno 1973, str. 115—118.
54. Růžička J.: K rozvoji psychologie práce v ČSSR. Čs. ps., 1, 1957, s. 398.
55. Růžička J.: K teorii psychologie práce. Zb.: Využitie psychológie v soc. spoločenskej praxi. Bratislava, 1959, s. 113—115.
56. Růžička J.: Pracovní porada o užití psychologie v ekonomice. Čs. ps., 5, 1961, s. 267—276.
57. Růžička J.: Vývoj a současný stav psychologie práce. V knize: Kohout J. a spol. Sociologie a psychologie v hospodářské praxi. Praha, 1965.
58. Sedlák J.: Analýza publikační činnosti psychologů práce v ČSSR. Sb. prací FF BU Brno, 14, 1970, I 5, s. 116.
59. Sedlák J.: Badania z zakresu psychologii przemysłowej w Czechosłowacji. Przegląd psychologiczny, 8, 1964, s. 182—185.
60. Sedlák J.: Kritika buržoasných teorií v psychologii. Sb.: Ideologické problémy rozvoje marxistickej psychologie v ČSSR. Brno, UJEP, 1973, s. 53—64.
61. Sedlák J.: Psychologie práce v ČSSR. Sb.: Zkušenosti a úkoly ps. práce ve výrobě. Brno, ČSVTS, 1966, 2. vyd. s. 15—22.
62. Sedlák J.: Úkoly psychologie v národním hospodářství. Sb.: Psychologie práce v teorii a praxi. Brno, FF UJEP, 1969, sv. 2, s. 1—44.
63. Sedlák J.: Vývojový trend psychologických věd. Sb.: Třetí stud. věd. konf. ps. věd. Brno, FF UJEP, 1972, s. 1—3.
64. Sedlák J., Horká J.: Seznam diplomových a disertačních prací z psychologie na FF UK Praha a FF UJEP Brno, 1959—1967. Čs. ps., 12, 1968, s. 176—182.
65. Seminář o aktuálních otázkách výzkumu v psychologii práce. Brno, katedra psychologie FF UJEP, 1970, 18 s.
66. Seminář o nových poznatcích v psychologii. Brno, UJEP, 1971, 82 s.
67. Štúdium a pracoviská psychológie na Slovensku. Psychologický časopis, 1, 1953.
68. Tardy V.: Dvacet let české obecné psychologie 1945—1965. Čs. ps., 9, 1965, s. 529—537.
69. Třetí studentská vědecká konference psychologických věd. Brno FF UJEP, 1972, 5 s.
70. Uherík A.: Vývin slovenskej psychológie. Zprávy ČSPS pri ČSAV, 1960.
71. Využitie psychológie v socialistickej spoločenskej praxi. Zborník. Bratislava, SAV, 1957.
72. Zdražil J.: Úkoly psychologie v dopravě. Žel. doprava, 5, 1957, s. 55.
73. Zdražil J.: Užití psychologie na železnicích. Sb.: Využitie psychológie v soc. spoloč. praxi. Bratislava, 195, s. 82—87.
74. Z činnosti katedry psychologie a pedagogiky od poloviny r. 1959 do konce r. 1960. Sborník prací FF BU, 191, B 8, s. 137—141.
75. Zkušenosti a poznatky psychologie práce ve výrobě. Sborník. Brno, 1. vyd., 1965, 2 rozš. vyd., 1966.

